

TELEGRAFUL ROMÂNULUI.

Telegrafulu 'ese Duminec'a si Joi'a la fie-care
doue septemani cu adausulu Foisiórei — Prenu-
meratiunea se face in Sabiiu la expeditur'a foiei, pe
afura la 3. r. poste cu bani gat'a prin scrisori fran-
cate, adresate cátra expeditura. Pretiulu prenumera-
tiunei pentru Sabiiu este pre ann 7 fl. v. n.
ar pre o jumetate de ann 3 fl. 50. Pen-

Nr. 17.

ANULU XXIV.

Sabiiu 26 Februarie (9 Mart,) 1876.

(trojeolalte párti ale Transilvaniei s' pentru pro-
vinciele din Monarchia pre unu ann 8 fl.iera pre
o jumetate de ann 4 fl. v. n. Pentru princ. si tieri
streine pre ann 12 1/2 ann 6 fl.
Inseratele se plutescu pentru intai'a óra
cu 7 cr. sirulu, pentru a dóu'a óra cu 5 1/2, cr.
si pentru a trei'a repetire cu 3 1/2, cr. v. n.

Convocarea sinodului archidie- cesanu.

„Aducendu Noi aceste la cuno-
„scinti'a iubitolui cleru si poporu ar-
„chidiecesanu, nu potemu retacé do-
„rinti'a Nóstra ferbinte: cá iubitolu
„cleru si poporu sa caute a fi repre-
„sentatu in sinodulu Nostru eparchialu
„prin barbati maturi si luminati,
„prin crestini devotati bine-
„lui comunu, iubitori de
„pace, iubitori de progresu;
„cá asiá in buna armonia sa po-
„temu face in sinodulu nostru epar-
„chialu cele necesarie pentru binele
„si prosperitatea sántei nóstre bise-
„rici“.

Asiá se termina li'erile pre-
gatiórie si convocatórie la sinodulu
archidiecesanu, publicate in nrulu pre-
cedentu alu foiei nóstre, emise de cá-
tra Preasántiulu Archipastoriu si
suntemu convinsi, ca va consimti
cu noi intregu clerulu si popo-
rulu din archidieces'a nóstra, cându
dicemu, ca cuvinte mai corespundie-
tórie si mai caracteristice pentru tem-
pulu de fatia nu se puteau adresá in
momentulu cându archidieces'a este
provocata a alege de nou pre repre-
sentantii sei din cleru si poporu.

Acésta nobila si archierésca do-
rintia esprima de Archipastoriulu
nostru in literele pregatiórie de, — si,
convocatórie la sinodu, ne transporta
in timpurile cele de pia memoria,
cându biserice'a crestina, sub greuta-
tea persecutiunilor celor mai aspre
prin maturitatea si lumina
cugetárei, prin simtiementulu devo-
tárei binelui comunu pâna la sa-
crificiulu sângelui si alu vietiei, prin
simtiementulu iubirei de pace
si de progresu in cele spirituale, nu
numai si-a pastratu armonia interna,
ci a sciutu sa cucerésca pre celu mai
mare si puternicu imperiu si prin tr'en-
sulu societatea omenésca, nu pentru de
a o supune, ci pentru de a o salvá din le-
gaturile unui materialismu intunecat
si degradatoriu in care se aflá; nu de a
si-o face mijlocu de esplotatiune, ci
de a o face, cá alaturea, cuceritori cu
cuceriti, sa lucre cá frati in vii'a Dom-
nului pentru resplatierea cea nesfersita
a fericiei sufletesci.

Fructele cele bune si salutare ce
au resaritu omenimei din viéti'a cre-
stinilor din seculii cei dintáu, cine va
fi in stare sa le numere? Omenimea
a traitu de atunci mii de ani si pâna
cându ea a fostu credincioasa institu-
tiunilor crestinesci in sântieni'a si puri-
tatea lor, s'a bucuratu si pre lumea ac-
cést'a de tigna si multiamire; a fostu inse-
strivita si maltratata, cându s'a depar-
tatu de acestu limanu, si a devenitu
prada iubitorilor de desiértaciuni si
despoitorilor de drepturi si averi.

Biserice'a nóstra natiunale ori cu
câte vicissitudini a avutu sa se lupte,
fiindu ea asediata tocmai in drumulu
torentulu celui mare alu migratiunei
popóreloru, pâna si-a respectatu ins-
titutiunile sele, mii de ani, a mántuitu
prin tóte si prepoporulu român in intregu.
Secululu alu XVIII 'lu afla inca in legatu-
rile sele cele vechi canonice. Nici unu se-
culu nu se implini dela parasirea aces-
toru legaturi si poporulu român in
pártile nóstre erá amenintiatu cu
perire.

Dela anul 1850 a inceputu in
Transilvani'a a reintrá in domeniulu
seu celu vechiu si salutaru alu asie-
diemintelor bisericesci. Dela 1870 a

intratu formulu in viéti'a canonica si
in tempulu acest'a relativu scurtu s'a
veditu cátu este de folositoare chiaru
si atunci, cându unii dintre fiii
ei inca nu potu, séu nu voru sa o
cuprinda si cauta felu de felu de pre-
teste spre a o paralisá. Ea si in casulu
acést'a, déca nu mai multu, alege
gráulu de neghina, deosebesce ce e
maturu si luminatu de nematuritate
si intunecatu, ea deosebesce între ce
e devotatu binelui comunu si iubirei
de pace, între ce e devotatu binelui
personalu si particularu, perversitátei
si discordiei si da in fine modele par-
tiei celei slabe pentru ca sa se póta
orientá si sa póta deveni si dens'a cu
tempulu folositoare bisericei si societá-
tiei. Acest'a este unu micu si incátu-
va tristu cástigu, pentru ca represen-
ta numai o parte a binelui, dara esis-
tându odata reulu si trebuindu alu
delaturá ne arata ca avem numai a ne
alipi din totu sufletulu de institutiunile
genuine a le bisericei si cur'a dese-
versita a releloru ce se ivescu ici co-
lea cá remasite din tristulu trecut alu
bisericei nóstre, din tristulu trecut alu
tempului celui si mai tristu alu de-
cadintiei sele, urméza de sine.

O reprivire asup'r'a activitátei biseri-
cei nóstre trnsilvane in genere si nu va
puté negá nimene unu progresu óre-
care. Cunoscinti'a de sine a corpora-
tiunilor a inceputu a se desvoltá. In
unele párti, este adeveratu, ca une-ori
trece marginile competentiei sele; in
alte párti este conturbata de singura-
teci si este impededata de a se mani-
festá cum se cade. Se afla multe co-
mune bisericesci, cari nu numai ca au
venitu la cunoscinti'a de sine-le, dara
s'au aretatu si active, prin urmare si
productive, radicandu biserici frumóse
si cu gustu, radicandu scoli spatióse
si luminóse, conformu legiloru esis-
tente; s'au aratatu, acuirandu venitu
pentru biserica, venitu pentru scóla,
pentru preoti si invetiatori; s'au ara-
tatu infintiandu scóle de repetitiune
si de adulti.

Si in corporatiunile superióre, in
sinódele protopresbiterali, represen-
tantele crestinilor nostri din proto-
presbiterate, inca se simte din ann in
annu o viéti'a mai insufletitoare cu de-
sebre, unde se afla barbati insufleti
de adeveratulu zelu in frunte si
unde pedecile externe nu sunt tocmai
de totu contrarie ori-cárei intreprin-
deri salutare.

Sinódele archidiecesane de pâna
acum suntu totu atâtea documente
despre vitalitatea institutiunilor bi-
sericeí nóstre in micu si in mare. Ele
au statoritu ordinea pre temeulu des-
gropatu de nemuritoriulu Archipa-
storiu Marele Andrei Siagun'a
asigurandu-o prin concluse legi si re-
gulamente si au inchisu calea unoru
nisuinte, care nisuiu de a-si pune
administratiunea bisericei in servitiulu
loru particularu. Déca sinódele din
trecutu erau mai norocóse si in pri-
vinti'a scolastica, astadi puteamu sa
aretámu si cu mai multa mandria asu-
pr'a institutiunilor nóstre bisericesci;
cu tóte ca nici aici nu institutiunile suntu
de vina, ci manuirea lor de acei, cároru
le au fostu incredintiate.

Ceea ce s'a facutu pâna acum
este unu teneru inceputu. Ce suntu
cinci ani, de cându biserice'a nóstra
si esercita dreptulu in forma si de
jure asiediamintele ei? Viéti'a con-
stitutiunala se desvóltá incetu, pentru
ca procesulu ei este omnilateralu, va

sa dica, trebuie sa se desvólte in
tóte pártile lui asemenea si póte
inaintá numai dupa ce desvol-
tarea se reslatiesce preste orga-
nismulu intregu si indeplinesce lip-
sele lui in tóte pártile.

Simetri'a cea placuta, carea sa
multiemésca deseversitu trebuie dara
inca indeplinita. Spre indeplinirea ace-
stei'a se ceru lucratori maturi si
luminati totu odata. Maturi prin
probele ce le-au datu despre o acti-
vitate ratiunala cu care au folositu
óre cum si bisericei si societátei si
cari prin activitatea lor au respan-
ditu, nu frase góle, laude proprie, ci
adeverata lumina. Se ceru mai departe
barbati devotati binelui comunu, cari
suntu in stare cu abnegatiune de sine
sa se si sacrifice, nu inse de acei'a, cari
vedu in tóte intreprinderile publice
isvóre de venituri pentru persóna si
famili'a lor. Ce esemple frumóse gasimu
in privinti'a abnegatiunei la crestini
cei dintáu, cari invingeau multime de
obstaculi pentrucá sa póta servi bi-
sericeí, care dupa starea lui, si de alta
parte cáta sete nu aveau mosii si pa-
rintii nostri de esercitarea dreptu-
rilor lor bisericesci. Ei in timpurile
acele cându se nisuiu sa ajunga ié-
rasi la densele, sacrificau si tempu si
avere, fâra de a asteptá vre-o recom-
pensa de unde-va si fâra de a se bu-
curá de recompensa cea nepretuita
de care se bucura generatiunile nó-
stre, de a siédé liberi si neconturbati
spre a desbate si a aduce legi pentru
binele comunu alu crestinilor nostri.
Iubitori de pace si de progresu, se
ceru a fi mai departe barbati, cari au
sa continue la edificiu celu moralu
alu bisericeí, alu cárei capu si teme-
li'a este Chsu, celu mai mare modelu
de iubire de ómeni ce a potutu vedé
vre-odata omenimea pre acestu pa-
mentu. Se cere acést'a, pentruca nu-
mai unde va fi iubire va fi armonia
si intielegere si numai unde voru fi
aceste lucrare se va putea continuá
neconturbata pâna in sfersitu; din
contra, unde voru lipsi, si déca se in-
cepe ce-va, inceputulu va remané ne-
determinatu cá turnulu vavilonului,
spre ocar'a celor ce l'au impededatu
prin aruncarea semintiei de discordia
si destructiune.

Dupa putintia ne-amu silitu a a-
tinge si binele si reulu care póte ob-
veni in biserica si in afacerile nóstre
bisericesci. Cetitorii si voru face o
icóna despre ceea ce este de lipsa
pentru crestini bisericeí nóstre si voru
alegé ceea ce este de lipsa si acést'a,
pentruca ce e de lipsa e si bunu si
folositoru crestinilor bisericeí nóstre.

La alegerile ce ne stau inainté
sa se caute, asiá dara, barbati despre
cari suntemu convinsi, ca pre temeli'a
cea adeverata a maturitátei, a lumi-
nei, a binelui comunu, a iubirei de
pace si a armoniei voru edificá mai
departe biserice'a lui Chsu.

Revist'a política.

Trei membri din cabinetulu un-
gurescu Tisza, Széll si Simo-
ny i suntu dusi la Vien'a in afacerea
vâniloru. „Pest. Cor.“ intr'unu co-
municatu mai lungu din Vien'a nu
promite mari rezultate din conferin-
tiele ministeriali. La ce observéza „P.
Ll.“ ca in casulu acest'a Tisza si-arú
dá demissiunea, pentrucá de pre banc'a
opositiunei sa combata unu pactu va-

malu incheiatu cu Austri'a in defavó-
rea Ungariei.

Senatulu imperialu din Vien'a si
a mai amanatu siedintiele.

In Romani'a pare a se con-
tinuá desvoltarea unui nou procesu
de partide, care are sa submineze cu
totulu cabinetulu actualu. La tempulu
seu amu amintitu modificárele facute
in cabinetu. De atunci au mai urmatu
alte schimbári afara de cabinetu in
sinulu camerei. Asiá pres. camerei
Dem. Ghic'a si-a datu demissiunea
cá presiedinte. Dupa densulu au ur-
matu vice-presiedintii camerei si in
cele din urma si vic. pres. senatulu
Orescu. Prin demissiunea lui D.
Ghic'a, prelânga care staruia cameri'a
sa nu demissiuneze, si prin demissi-
unea vic. pres. Orescu, prelânga care
asemenea starui, la rendulu seu, sena-
tulu sa nu-si dea demissiunea, a ca-
petatu cabinetulu actualu dóue vo-
turi de blamu, cari nu se potu ascunde
sub nici o forma. Este interesantu a
sci cátu va tiené acésta crisa latentá
si cum se va terminá?

Diurnalistic'a cea mare este fórté
tare preocupata acum de pacificarea
insurgentiloru si de induplecarea emi-
gratiloru a se inturná la vetrele lor.
Diplomati'a, se dice din tóte pártile,
staruiesce in directiunea acést'a si
asiá voru trebui sa urmeze si insur-
genti si emigrati, precum voiesce ea,
pentru ca turcii amnestiaza pre toti
insurgentii si nu numai nu pedepsescu
pre cei culpabili, déca se voru
duce a casa, dara le zidesce de
nou casele derimate de insurectiune
si le da sementie spre a-si semaná
pamenturile. De alta parte se spune,
ca generalulu austriacu Bar. Rodich
a fostu in capital'a Montenegrului si
a sfatuitu pre principele sa oprésca
concursulu suditiloru sei la insurecti-
une; ceea ce principele a si facutu.
Si in Serbi'a diplomati'a lucra din
tóte puterile pentru sustinerea pácei.
Scirea despre o rescóla republicana la
Kraguevacz, dindilele trecute, arata ca
dispusetiunea poporului serbescu este
pentru resbelu. Dispusetiunea acést'a
este nutrita si de turci, cari, pre lânga
tóte crisele, in cari se aflau, erau gat'a
a tramite serbiloru unu ultimatu. In-
surgentii, dupa scirile mai din urma,
nu se indupleca la impaciuire, pentru
ca au convingerea, cadin tóte promis-
siunile turcesci nu se va realisá nici
un'a. O corespundintia din Per'a dela
28 Fauru n. la „P. Ll.“ arata ca insur-
gentii si cunoscu pré bine pre Pappen-
heimerii lor, cáci inainté de tóte tur-
cii nu au bani, nici baremu pentru ha-
remulu sultanului; si pentru acést'a se
iau din vistieria totudéun'a banii mai
intáu.

Cele 108 alegeri restante in
Franci'a s'au indeplinitu. Pâna
acum se sciú numai 46, dintre cari
24 republicane, 10 bonapartiste, 3 legi-
timiste si 9 republicane constitutiunale.

Camer'a Itali'eí s'a deschisu
iu 6 Martiu n. de insusi regele. Cu-
ventulu de troncu cu care s'a deschisu
atinge intalnirea cu monarchii Austro-
Ungariei si Germaniei, rescumperarea
drumurilor de feru pe sém'a statu-
lui. Constatéza cu placere reforma-
rea si progresulu armatei si amintesce,
ca regimulu a consimtitu cu propu-
nerile de pacificare ale imperiului oto-
manu si asigura ca Itali'a, cá putere
mare, se va stradui pentru pace si
pentru binele si prosperitatea locuito-
rilor din tierile rescutate.

Parturunt montes, nascitur ridiculus mus*) si inca ce-va.

Este curioasă si intemplantarea câte odata, produce ce cu mintea n'ai gândi. Proiectulu de lege despre universitatea sasésca a avutu unu siru de comentare in publicistică a țingurésca din diverse puncte de vedere, inse tóte au aprobatu noulu proiectu, prin care se reguléza fundulu regiu. Este naturalu ca coleg'a noastră de aici, „S. D. Tagblatt“, carea traiesce cu predilecțiune in regiunile cele mai inalte politice si carea s'aru multiamă celu putieniu cu unu regatu sasescu si cu unu vice rege in frunte, nu putea trece asiá usioru preste ivirea proiectului. Așteptamú dara, cu dreptu cuventu, unu strigatu obicinuitu de durere, ca se prapadesce lumea fâra de ti éra sasésca, unu strigatu, încâtu sa tremure Carpatii dela *Parangu* pâna la *Buceci*, si mai departe, si legiunile cu „Vater Bismarck“ in frunte sa pornésca a dóu'a di si sa oprésca cutezat'a intreprindere a ministrului ungurescu de interne. Suntú inse momente in viét'a popóreloru si a singuraticiloru, in cari si cându voru sa faca unu lucru mare si seriosu gresiescu cararile si ratacescu pre ceea ce duce cu totul in alta parte. Momente de aceste se vede a-si fi exercitatu in fluinti'a si asup'r'a discussiunei despre nóu'a regulare a fundulu regiu. Pentru acést'a Carpatii stau inca cu crestele lorú radicate spre ceriu, cá si mai nainte, si legiunile germáne nici mobilisate nu suntú.

Tóte suntú in cursulu lorú naturalu, pentruca strigatulu asteptatu nu se iví asiá precum ilu asteptamú.

Dara o alta intemplantare. Fói'a din cestiune vine in diu'a dintâiu dupa „catastrof'a“ fundulu regiu cu bombasticulu titlu: „*Voci magiare despre spargerea Sachsenlandei*“ si dupa o scurta introducere reproduce unu comentariu la proiectu dupa „Ellenör.“ A dóu'a di totu asiá, cu deosebirea, ca reproductiunea este dupa „Pesti Napló“; a trei'a di vine la rendu soror'a „Hr. Ztg.“ pre carea o regaléza „S. d. T.“ cu „natura de lacheu“ si „mameluca“ si reproduce articulu ei intregu dreptu esemplu inspaimentatoriu pentru toti sasii cáti nu se voru fi spaimentatu, vedindu ceea ce póte esiérasí dintr'unu condeiu sasescu in favórea proiectului. Eramu in dreptu sa asteptamú dupa rapediciunile aceste, in trei numeri, unulu dupa altulu unu articulu in „S. d. T.“ care, déca nu avé sa realizeze prim'a nostra temere, celu putieniu, sa turtésca proiectulu ministrului si din comentariile in favórea proiectului sa mérga púsdárii.

Diu'a a patr'a se arata. Sórele resare, dara nu rosii, dupa cum aru fi presupusu ori-ce veteranu osteanu sa resara in diu'a bataliei principale si decietórie. Cugetamú, credinti'a desiarta totu credinti'a desiarta remane; sa vedemú fói'a. Ceea ce n'a facutu sórele, va se faca alu patrúlea articulu. Si nrulu 665 de Sambata 4 Martiu n. vine si dupa elu eata si alu cincilea in nrulu de duminéca. Pâna aici ne vomu marginí privirile deocamdata. In fruntea celui de Sambata bombasteri'a e potenciata, pentruca cu litere grase este tiparitu, ce e dreptu, cu colóre négra, rosiulu titlu: „*Gegen die Lüge*“ (contra minciunei).

Dara cetitorii inca sa nu incretiasca fruntile, pentruca credinti'a desiarta a raportatu deastadata victoria. Nu in esentia, ci in forma, pentruca titlulu articulu aintitú, încâtu privesce martialismulu, este destulu de catranitu. Totu asiá celu de duminéca, care mai are si acea parte buna ca contine si o dosa marisióra de dispretiu. Titlulu cestu din urma este: „La ilegal'a regulare a fundulu regiu.“ Ei dara ce are sa faca? cându

Se umfla muntii si se nasce unu siórece ridiculu.

vine tréb'a la adeca, sapient'a fói'a radiema, n'aru crede omulu, de disele „Albinei“ si ale „Gazetei Transilvaniei.“ Intemplantarea acést'a ne-a adusu aminte de o anecdota pre carea noi nu putemú sa nu o comunicamú cetitoriloru. „Unu tieganu, dice anecdot'a, se întórcé odata dela cárciuma, palmuitu reu. Ajungendu acasa se plange asup'r'a celorú patite. Atunci fiulu seu celu mai mare aprinsu de rivna lu ia de mâna si ii dice: „tata vina cu mine!“ Se ducú amendo i éra la cárciuma. Acolo intréba tieganulu, fiulu: mei care ati datu in tat'a.“ „Eu!“ respunde unulu din cei ce siedeau in cárciuma. „Ei bine vino si mai da si acum sa te vedu!“ Fâra de a respunde unu cuventu provocatulu vine si i trage tatái tieganulu o palma. „Mai da odata!“ replica tieganulu si i mai trage un'a. „Mai da!“ continua tieganulu fiulu si tata seu capeta si a trei'a palma. „Vin'a casa tata!“ dice acum vítézulu fiu, „ca, precum vedu, acést'a nu glumesce.“

Pâna aci anecdot'a. Asiá si fói'a „S. d. T.“ reproduce mai întâiu trei palmi ce i le da principiiloru ei ruginite si aternate de privilegiele evului mediu si la urma, cându erá sa vina la adeca, sa astupe gurile palmuitóriloru se arunca in bratiele „Albinei“ din Pest'a si „Gazetei Transilvaniei.“ Cea dintâiu, dupa unele *rataciri capitale*, ce le indruga intr'unu articulu are si bunatatea de ai pune pre sasi intr'o paralela cu „asupritorii magiari“ séu „unguri“ si termina, ca „stapanitorii nostri“ (asiá tituléza „Albin'a“ pre magiari) nu ne voru imbatá cu apa rece. „Albin'a“ asiá dara, dupa „S. d. T.“ organulu principalu alu romaniloru (!?), figuréza ca fiulu dadei, care erá sa resbune palmele, dara le resbuna de minune ca e mai pre aci sa dea si ea a patra palma. „Gazet'a Transilvaniei“ este si mai sióda, ea lauda in fati'a asupririloru unoru magistrate sasesci dela nasulu ei ce jacu si astadi cá nisce alpi pre pepturile a sute de mii de romani, scosi din proprietátile lorú sub preteste inca nedovedite si mangaie pre poporulu sasescu cu aceea ca: pre lumea acést'a tóte suntú supuse schimbárei, ba chiaru si peritiuni ei.

La prim'a vedere voru cadé unii in ispita de a crede ca in cestiunea acést'a este realizata dicerea nemtiésca „spiritele mari se intalnescu.“ Inse impregiurarea ca dóue pareri ale duoru foi romane, se vedu putieniu cunoscute cu referintiele fundulu regiu, (unde romanii din tienuturi intregi inca si astadi pórt'a procesu, pentruca sasii voru sai degradeze si astadi din ómeni liberi la star'a iobagiei), nu imputinéza importantia proiectulu regulatoriu, si nu amenintia pre autorii lui, dupa cum aru dori „S. d. T.“, si asiá face tóta opintirea in atáti numeri, pre putieniu disu, comica. In zadarú radiemulu pre voce induse in eróre ale foiloru romane. Principiulu ruginitu si feudalisticu are sa cada si sperámú ca va cadé. Atunci „S. d. T.“ sa dica „Albinei“ sa scrie cetitoriloru sei: ministeriulu, ori care va fi, si acést'a nu glumesce; veniti sa ne impretinimú cu ide'a egalei indreptatiri a tuturorú cetatieniloru, cáci cá atari avemú noi destulu de lucru cu totii.

Organulu nostru, care nu are fericirea de a figurá inaintea fetiei lui „S. d. T.“ de organu principalu, s'a pronunciatu, nu odata, asup'r'a referintieloru din fundulu regiu, alias „*Sachsenland*“ (lucus a non lucendo). Elus'a pronunciatu si cu ocaziunea proiectulu din cestiune, in nrulu trecutú, intr'unu modu corespondietoriu stárei faptice din timpurile nóstre presente pre fundulu regiu.

Organulu care, celu putieniu, dupa sine, va fi de siguru organulu principalu alu sasiloru, se va superá si acum, cá si de alte ori pre organulu nostru,

pentruca nu frangemú si noi o lance pentru invecchitele institutiuni ce le apera. Inse, déca va cugetá seriosu, se va convinge, ca romanii, privati de mosiile lorú, de drepturile regale etc. pâna in diu'a de astadi, nu voru avé gustulu de a aperiá amintitele invecchituri. Din contra romanii fundulu regiu, de-si nu multiamiti cu proiectulu ministrului, vedu intrensulu unu pasu inainte cátra dorit'a egala indreptatire faptica, carea incetu si cu multe greutáti, dara totu se apropia.

Sa nu créda nimenea ca noi amú fi predomniti de antipathie natiunale. Noi stimámú pre poporulu sasescu încâtu se cuvine a fi stimatu unu poporu, i recunoscemú totu ce dorimú sa ni se recunósca nóue cá poporu; inse nu se putemú fi asiá de nesoriosi, cá, pentruca scimú ca amú face cuiv'a o placere momentana, sa venimú cu niscari *ditirambe iperbolice*, la cari sa ni se aplauzeze si sa simulámú o fariseasca, séu sa esprimámú o ignoranta durere.

Desvoltarea constitutiunala a patriei nóstre, recerintiele séu lipsele locuitoriloru patriei suntú *legion*, inse suntú cu totulú altele, de cum suntú cele imaginate de „S. d. T.“ O operatiune comuna a acelorú ce vedu pericululu in multe lucruri, cari resaru din desvoltarea constitutiunala cum se desvólta la noi, aru fi necesaria; provocarea susu amintita la foi románesce o dovedesce; inse nu pentru de a repará edificii stricate si derimate dejá pâna in temelii de spiritalulu tempului si nu de a le repará pentru comoditatea unor'a, din care pentru altii, si in casulu nostru pentru románi, sa urmeze numai póte mil'a si poman'a, investite dupa arbitriu in despretiu.

In adeveru nóue ni pare reu cându vedemú puteri asiá eminente cum suntú cele de care dispune „Siebenb. d. T.“, cari aru puté contribuí cu ponderositatea lorú la multe imbunatatiri a le poporulu patriei de ori ce natiunalitate, ca de oparte suntú respingetóre, fatia cu tóta lumea chiaru si fatia cu magulitorii lorú dela *Albina* si *Gazeta*, de alta parte se consuma in opintiri, cari suntú contra spiritulu secululu si contra tuturorú principiiloru de egalitate si dreptate; precândú puterile aceste eminente aru avé unu câmpu fôrte largu in cestiuni politice si sociali, inse practice, sa scrie sa lumineze, sa combata in intielegere, in armonia cu toti cei ce simtu lips'a de egalitate si dreptate in politica, si de progresu in cele sociale.

In procederea acést'a aru trebúi sa respecteze ori si cine superioritatea ideiloru de pura umanitate. Procederea acést'a aru face de prisosu cochetarea cu Germani'a si n'aru mai scapá nimenea din vedere lips'a de dinaintea ochiloru pentru imagineári de o mare „imperatia a mijloculu“, carea sa se radime de marea nordica si baltica si de marea adriatica si négra, inclusive cu bosforulu dela Constantinopole.

Atunci muntii sciintiei si ai cultúrei nu s'aru mai vedé siliti sa se umfle pentru cá, dupa multe scrematúri, sa produca unu siorecelu ridiculu!

Din diet'a Ungariei.

In siedinti'a casei deputatiloru dela 4 Martie deputatulu Dr. **Polit** ia cuventulu pentru a interpelá pre ministrulu presiedinte in caus'a cestiunei orientali:

Déca afacerea orientala e de natura a atrage atentiunea aprópe a Europei intregi, atunci Ungari'a cá celu mai de aprópe si nemidilocitu vecinu togm'a alu acelorú provincie, unde insurectiunea 'si desfasiura de luni spectacolulu seu sângerosu, trebuie sa fia interesata in mesura mai mare si parlamentulu ungurescu credu ca are dreptulu sa pretinda o orientare in acést'a afacere insemnata.

Cându deputatulu E. Simonyi indreptá de vr'o cátu-va tempu totu in acést'a afacere o interpelatiune cátra guvernulu, dlu ministru presiedinte a respunsu fôrte evitandu, pentruca, cum dicea densulu, in acést'a afacere s'au inceputu unele discussiuni si contielegeri. Se pare ca aceste contielegeri si-au ajunsu dejá sfersitul si ca ele si-au aflatu espressiunea in not'a contelui Andrassy dela 30 Decembre an. trecutú relativa la reformele turcesci.

Nu se póte negá, ca guvernulu ungurescu a avutu cu privire la acestu actu insemnatu lipsa de influinti'a ce i da legea si anume § 8 din art. de lege XII: 1867 si numai cu respectu la legea acést'a póte fi not'a amintita a contelui Andrassy obiectu de deslusire in parlamentulu ungurescu.

Relativu la not'a acést'a trebuie sa se constate faptulú inbucuratoriú, ca monarchi'a nostra a ocupatu in procederea diplomatica fatia de Turci'a o positiune stralucita; stralucita, pentru ca dóue state asiá puternice cum suntú Germani'a si Rusi'a au datu rolulu de conducatoriú Austro-Ungariei, cu atátu mai stralucita, cu cátu státele puternice arare ori lasa intr'o afacere asiá momentúsa cum e si cestiunea orientala, din mânile lorú proprii, dirigerea unei atari cause insemnate, déca nu voiescu sa rostogolésca aceea responsabilitate pre statulu mai slabu si sa traga din acést'a responsabilitate óre care folosu.

Nu me indoiescu, ca guvernulu ungurescu, cum iá parte la rezultatulu si glori'a ce a obtienutu not'a lui Andrassy, asiá e si gat'a a luá asup'r'a sea responsabilitatea pentru tóte evenimentele ce potú proveni din not'a acést'a.

Not'a contelui Andrassy diferesce in modu esentialu de politic'a urmata pâna acum fatia cu Turci'a. Ea sta in contradicere eclatanta cu principiulu de neinterventiune, care e fôrte respectatu. Pâna acum Europ'a a aflatu in acestu principiu cele mai bune garantii contra ambitiunei Rusiei fatia de Turci'a. Tractatulu de Parisu a pronunciatu in modulu celu mai solemn principulu de neinterventiune in afacerile interne ale Turciei. Prin not'a contelui Andrassy acestu principiu s'a vatamatu. In not'a contelui Andrassy nu numai i se facu imputári Portiei cáci nu observéza hatehumaiulu, ci i se propunu spre primire si proiecte cu totulú detaiate despre administratiunea interna.

Ca in Turci'a domnesce o minoritate, musulmanii, asup'r'a unei majoritáti, a crestiniloru, si ca acesti'a nu suntú multiemiti cu acést'a domnia, o domnia a minoritátiéi asup'r'a majoritátiéi se mai intempla si pre aiurea, dara ce consecutiei aru provocá interventiuinea? Intielegu fôrte bine, ca Germani'a si Rusi'a aprobéza interventiuinea fatia de Turci'a, dara ca unu barbatu de statu ungurescu da ansa la acést'a interventiuinea, acést'a numai asiá mi-o potú esplicá, ca interventiuinea a urmatu nu contra Turciei si in favorulu crestiniloru, ci pentru Pórta si contra crestiniloru.

Dara togm'a interventiuinea acést'a in favorulu Turciei póte duce la óre cari consecutiei, cari au lipsa de o deslusire.

Reformele contelui Andrassy nu au adusu nimicu nou. Cine cunósce genezea tractatulu de Parisu, acél'a va sci bine, ca imbunatatirea stárei crestiniloru din Turci'a formá punctulu IV de garantia in preliminarie si ca in urm'a acestui'a Pórta erá constrinsa de „buna voia“ sa dea hatehumaiulu. Inainte de acést'a cu 20 ani Pórta promitea tóte togm'a asiá cum promite si acum.

Dara unde e garanti'a pentru esecutare? Cumca prin reformele contelui Andrassy se va produce o schimbare in starea crestiniloru, acést'a abiá o va mai crede cineva, pentru ca Turci'a cá atare, nevrendu sa-si véda esistinti'a sea periclitata, numai e de

locu în stare să-și schimbe principiul domniei.

Not'a contelui Andrassy înse are și o latură, a cărei ascutisă este îndreptatului togm'a contr'a insurgentilor. Amu put' dice, Pórt'a a acceptat proiectele de reformă, deci ea a satisfăcut postulatelor Europei. Prin urmare, deca insurgenții nu voru depune armele, trebuie constrinși la acé't'a. Si în întielesul acé't'a not'a contelui Andrassy învólva degiá intervențiunea materiale în favorul Portiei.

Stimatul domnu ministru presedinte dise în respunsul ce l'a dat deputatului E. Simonyi, ca o intervențiune nu va avé locu fără aprobarea guvernului ungurescu. Cu acé's't'a nu s'a disu, ca cu aprobarea guvernului ungurescu totusi aru puté urmá o intervențiune. Foile unguresci au si determinat dejá casul, cându o atare intervențiune aru fi reclamata. Ungari'a e în principiu contra intervențiunei, deca insurecțiunea iá prin amestecul Serbiei dimensiuni mai mari, intervențiunea e o necesitate neapărata.

Eu tienu acestu lucru fôrte seriosu si, deca si guvernulu ungurescu e de parerea acé's't'a, o deslusire aru fi fôrte de lipsa.

Eu știu numai atât, ca tractatul de Parisu opresce ori-ce intervențiune unilaterală în Serbi'a, ba chiaru si din partea Portiei. Deca cumva monarhi'a noastră aru întrevéni, ea trebuie să aiba aprobarea tuturor contrahentilor tractatului de Parisu. Se jócă aliatii Austro-Ungariei cu cărți deschise s'au ascunse, eu acé's't'a nu o știu, dară atât și sigur, ca în cestiunea orientală e de lipsa o lucrare fôrte precaută, pentru ca în acé's't'a cestiune complicată și cea mai mică eróre pôte să aiba urmări neprecalculate. Se dice, Austro-Ungari'a nu este izolată, ea lucră în contielegere cu Germani'a și Russi'a. Cum aru stá lucrurile înse, cându aliantia celor trei imperati aru fi numai o aliantia de doi imperati? Se dice, pacificatiunea e usióra, pentruca Russi'a are numai să poruncesca în Belgradu și Cetinje. Acé's't'a nu o potu admite într'u tóte, ca popórele resculate sunt fôrte tari de urechi. Dară chiaru și deca Russi'a aru avea numai să poruncesca, se nasce totusi întrebarea, deca ea poruncesce într'adeveru, cum poruncesce, și cum e de a se întielege comand'a ei.

Ori-cum va fi înse în acé's't'a privintia, eu cred, ca Ungari'a n'are de a se amestecá în lucruri, din cari la nici o întemplantă nu pôte avea folos, ci aru scóte pôte numai pentru alții castaniele din focu. Știu, ca în Ungari'a opiniunea publică e contra intervențiunei. Si în a' dóu'a jumetate a monarhiiei partid'a germană dela potere e contr'a ori-cărei intervențiuni și în acé's't'a privintia noi serbii totu suntem de acord cu partid'a dela „Nóu'a pressa liberă“, care dechiară nu de multu, ca chiaru și la casul, cându s'aru amestecá Serbi'a, o intervențiune a Austro-Ungariei nu e consultă. Eu nu știu cum togm'a cei din Ungari'a tienu asiá togm'a la aspirațiunile Serbiei. La casul celu mai slabu acestu statu serbescu aru fi unu statu de 3—4 milioane suflete. Eu nu știu, cum pôte fi acé's't'a spre daun'a Ungariei, pentru ca eu cred, ca n'aru stricá de locu Ungariei, ci e numai avantajos pentru comunicatiunea ei, cându Serbi'a de acum nu va fi mai multu unu pasalicu turcescu. Atitudinea Ungariei fatia de aspirațiunile Serbiei numai asiá mi-o potu esplicá, ca neamulu ungurescu e plinu de óre-care neîncredere cătră slavii din Ungari'a, cu deosebire cătră serbi și croati.

Permitetimi să vorbesc de totu sinceru în acé's't'a privintia. Noi serbii din Ungari'a, noi avem semburile poporului nostru nu în Bacica și Banatu, ci în Croati'a și în confiniulu

militariu. Acolo înse facem politica comună cu croatii. Dară eu n'amu auditu vre-odata, ca Croati'a aru avé voie să se anecteze la Serbi'a, n'amu pomenitu în genere, că unu popor mai civilizat să se fi lipitu de altu popor mai putien civilizat, ci lucru e întorsu.

Nu pricepu dară, ce nenorocire mare pôte fi pentru Ungari'a cându acolo în Turci'a în loculu unor pasalicuri s'aru nasce unu statu micu creștinu.

Atitudinea ostilă a Ungariei fatia de populațiunile creștine și fatia de Serbi'a abia aru avé unu avantaju pentru patri'a noastră.

Si în privintia acé's't'a permitetimi dloru să dicu unele cuvinte cu totulu sincere. De vr'o câte-va septamâni s'au latitu prin press'a din capitală diverse faime despre agitațiuni infircoșiate în Ungari'a de sudu; ca s'au aflatu chiaru proclamațiuni, medalie, cari întarita poporulu contr'a magiarilor. Noi cei de acolo nu scim nimic despre aceste și audim astufeliu de lucruri mai întâi din foile din Pest'a. În confiniulu militariu incorporatu a imigratu totu felulu de popor, care sub pretextulu patriotis-mului facu din denunțatiune o meseria profitabilă.

Lucrulu are înse alta fatia. Noi serbii din Ungari'a simpatisăm cu insurgenții, pentruca acești sunt inrudiți cu nêmulu nostru, și voiescu să scuture unu jugu barbaru, dară că cetățienii ai statului ungurescu nu ne uităm nice odata de datorințele cătră patri'a noastră. Fiti asigurați, ca din mediloculu nostru nu va ési ce-va ce aru fi îndreptat contr'a statului ungurescu s'au ce-va ce aru întarita pre serbi contr'a magiarilor. Sunt înse lucruri, pentru cari noi nu putem luá nice o responsabilitate asupr'a noastră. Deca raportulu Ungariei cătră Serbi'a nu este amicabilu, deca în Ungari'a se combatu cu tóte medilócele aspirațiunile Serbiei, e lucru firescu, ca cei din Belgradu nu potu avé sentimente amicabile și ca nu se va procede la alegerea medilócelor în modu amicabilu.

De aceea cred, ca raportulu amicabilu cătră Serbi'a are óre care însemnatate. Cestiunea orientală este o cestiune fôrte gingasă. Noi cei din sudulu Ungariei — și eu vorbesc nu numai că serbu, ci că cetățienii alu Ungariei — noi acolo în sudu fără deosebire de naționalitate, dorim pacea, pacea cu ori ce pretiu. Noi serbii și maghiarii, amu suferitu acolo odata amaru, amu suferitu astfelu cătu generațiuni întregi nu voru fi în stare să restabilească bunastarea de mai înainte. În aceste timpuri grele ne luptăm acolo cu esistenți'a noastră materiale. Noi voim pacea și n'amu dor, că prin o politică neprecaută în cestiunea orientală să se pericliteze pacea. Sa nu ne jocăm cu foculu. Factori mai puternici decum suntem noi jócă în cestiunea orientală. Sa lasam pre Serbi'a să umble pre caile sele. Sa nu ne facem dusmanii acelor populațiuni, cari nu ne au facutu nice unu reu și cari nu facu de cătu ce a facutu Ungari'a înainte cu 200 ani, cându si-a scuturat jugulu.

Că semnu de atitudine amicabile s'au ostilă a Ungariei în cestiunea orientală, aru servi și procederea guvernului ungurescu în cestiunea reintór-cerei planuite a familielor creștine ce se afla pre teritoriulu ungaro-croatu. S'a latitu faim'a, ca guvernulu ungurescu a convenitu cu celu austriacu, că de vreme ce Pórt'a a acceptat reformele proiectate fugarii să se constringă a se reintóree în patri'a lor. Familiile refugiate înse au dechiaratu ca mai bine 'și voru caută mórtea în unde Savei și Unnei, decâtu să lase viét'a la grati'a și disgrati'a torturătorilor lor de mai înainte. Dară eu dicu, ca noi serbii și croatii amu privi de turci cumperati pre totu acei'a, cari în contr'a postulatelor umani-

tății aru comite unu atare atentat fatia de familiile creștine refugiate, și Europ'a civilizată de asemenea i va considerá de atari.

Interpelatiunea mea cătră dlulu ministru presedinte suna:

Considerându ca not'a ministrului de esterne, contele Andrassy, în afacerea reformelor turcesci e de o dimensiune mare internatiunale pentru monarhi'a și Ungari'a, întreb:

1. E compusă not'a contelui Andrassy dela 30 Decembre a. tr. în caus'a reformelor turcesci cu aprobarea guvernului ungurescu?

2. Aprobéza guvernulu ungurescu principiulu amestecului în afacerile înterne ale Turciei, cuprinsu în nota?

3. Ce atitudine are de cugetu să iá guvernulu ungurescu fatia de o estindere eventuale mai mare a insurecțiunei, deca pacificatiunea nu va succede și Serbi'a va participá la insurecțiune?

4. S'au facutu contielegeri între guvernulu ungurescu și austriacu pentru reintórcerea familielor creștine refugiate pre teritoriulu ungaro-croatu?

Interpelatiunea acé's't'a se da ministrului presedinte și sedinti'a se închide.

Epistole dela tíera.*)

Eata-me sositu la finea epistoleloru mele. Prin acésta nu voi se dicu ca amu secatu tóte isvórele din care pôte omulu derivá riuri de observări asupr'a viétiei noastre din tóte punctele de vedere. Asiú fi de totu nemodestu cându mi a-siu însuși mie puterea acé's't'a, o putere, care abia va fi vre-unu omu cu minte pre lume, care să și o póta însuși cu consciințtia linistită. Vorbindu de finea epistoleloru mele amu în vedere cadrulu ce mi l'amu desemnatu și cugetu ca cetitorii, fără de esceptiune, voru fi asiá de indulgenti și nu voru pretinde imposibilulu dela mine, iéra ceea ce amu scapatu din vedere, dintre marginile posibilității, voru întregi densii dupa puterile lor și dupa cunoscințele lor.

Premiendu aceste iau firulu de unde l'amu lasatu, dela activitatea poporului nostru, pre carea o amu în vedere preste totu, fără de a o restringe la unu cercu anumitu de activitate.

Dară în agrulu acé's't'a, asiá dicendu fără margini, unde s'au de unde să începă? Multi credu ca este bine a se aruncá mai întâi în spinarea poporului dela tíera cu invinuirea, ca nu este activu de ajunsu. Acésta urmare o află pré curiosă, pentruca poporulu, s'au nu scie ce scriemu noi în diurnale și în cărți despre densulu, s'au deca scie, elu nu are desteritatea de a se apará, și cându aru încercá asiá ce-va, totu la noi cei cari scim purtá condeiulu încátu-va trebuie să si ia refugiulu. Poporulu înse are unu dreptu neprescris la conducerea de cătră luminile ce din sinulu seu le produce cu sudórea lui. Poporulu, carele, pre lănga miile de greutăți ce are să su-pórte, și din angust'a bucatura ce i mai scapa din ghiarele acelor greutăți mai iá jumetate, deca nu mai multu, și o cară cu spinarea proprie cale de câte dóne, trei și patru miluri, a uneorea și mai departe, la cetățile, unde se afla fiii lui spre a invetiá carte, óre să nu fia în dreptu a pretinde că acé's't'a, dupa ce devinu barbati, sa-i aprindia luminile sele spirituale, sa-i lumineze și sa-i arata calea cătră o activitate ratiunala, pre carea să ajunga la folóse materiale și spirituale? Noi asiá credem, ca ori ce lucrare, ori ce sudóre drépta are să fia incununată de binecuvéntare și binecuvéntarea aru urmă negresitu și asupr'a poporului nostru deca ródele osteneleloru aru cores-punde numelui acé's'tui'a frumosu. Ro-

*) Vedi Nr. 13.

dele numai deca rodescu mai departe sunt demne de acéstu nume; altfelu ele sunt numai materialu de focu spre a mistuí ce i vine în cale și a produce cenusia, ce se spulbera de ventu în tóte părțile de nice urm'a nu i se mai vede.

Poporulu nostru rusticu, că ori și carele altulu, numai dela sine și prin sine nu se pôte aventá la o activitate satisfăcătoare. Elu trebuie la acé's't'a condusu prin luminile esite din sinulu seu și trebuie educatu că sa pricépa ce 'i spunu luminile sele, sa cunósca necesitatea celor spuse și pentru sine și să i se arate ce și cum trebuie să facă, că sa facă mai bine, va se dica, sa *progreseze*, în ceea ce i este neapăratu de lipsa sa *progreseze*. În zadaru ne vomu totu plänge ca poporulu e nepasatoriu, ca poporulu e lenesiu, s'au trandavu; acé's't'a aru însemná a invinui pre celu ce nu vede într'o incapere, în care nu este picu de lum'nă, s'au pre celu legatu la ochi.

Să ne întrebăm mai departe s'a facutu pentru alte clase sociale ceva? Pre lănga aceea ca mai nu le avem abia s'a facutu unu micu iuceputu ici colea. Si eatane ca aci amu ajunsu la capetulu cestiunei în directiunea invinuiriloru. Dară va dice cineva ca poporulu este *inderetnicu* și nu asculta, lui 'i place se româna în ceea ce s'a pomenitu. Nu potu negá absolutu acé's't'a. În multe părți și în multe privintie asiá este. Este înse óre cineva îndreptatulu alu condamnă fără de ai face mai întâi judecat'a?

Fenomenulu conservatismului 'lu vedem si la alte naționalități din Europ'a civilizată; nu numai la noi. Acé's't'a jace în firea omului. Dt'a, deca nu scii innotá, de sigur ca vei stá la tîermure și nu vei plecá dupa alții cari innotá la simpl'a chiamare, s'au provocare, sa innoti cu ei alatură. Dt'a, că omu cu minte, 'ti vei dice: pâna voi stá la tîermure nu amu să me temu ca me voi innecká și deca remânu nescaldatu. Alt'a este cându 'ti va dice cineva să intri în apă și-ti va arată pâna unde ai siguranțtia sub picioru și mai departe te va invetiá mai întâi, aratânduți cum să dai din mâni și cum să îți tieni trupulu în apă, pentru că să innoti, și dupa ce scii nu vei mai asteptá provocări, pentru-ca o să intri de sineti și în părțile de o afundime mai mare, să innoti și să te scaldi.

Ómenii nostri, cari se numescu pre sine inteligenti'a poporului, striga din pusetiunea lor, prin diurnale în câte unu articulu, vina poporule fa cutare s'au cutare lucru. Lasa ca și acé's't'a o facu putieni; dară óre ajunge atât'a? La astufeliu de lucru se cere mai multa muncă. Se cere, că inteligenti'a să vina mai desu în contactu cu poporulu, sa-lu invetie în afacerile lui atunci cându i e de lipsa, deca se pôte, să mérga înaintea lui luminandu și cu exemplu. Ti aduci aminte ca într'o epistola amu amintitu cătu de rari sunt bibliotecile la romani. Acum, deca inteligenti'a înca se codesce dela cetitu și dela inmutirea cunoscintiilor sele, ce să asteptăm dela popor? Si dieu ce bine aru fi cându în fia-care comună aru fi, o bibliotecuță pentru popor, vr'o câte-va diurnale, din care să cetesca și să i se cetesca. Serile de iérna, lungi cum sunt, ce bine aru prinde cându nu s'aru perde cu pip'a și în minciuni; totu asiá și duminicile și serbatorile de preste anu. Tóte aceste aru fi o comóra pentru popor; pre cându ele asiá cum sunt, nu sunt alt'a, decâtu seracia, întunerecu și demoralizare. Fructele din tóte aceste sunt infiorătoare.

Dicu unii ómeni invetiati de ai nostri: să n'aveti nici o grigia, suntemu în stare de transitiune; trecem dintr'o stare de lucruri într'alt'a; dar' dá-va Ddieu și va fi mai bine. Nimic'a mai usioru decâtu a emite mangaeri

preste manganeri. Voru fi multi, cari voru si crede ca nici ca se pôte altu-feliu. Starea de transitiune inse, de-si uneori e neaparatu de lipsa, contine mai totu-deun'a unu morbu in sine, si deca morbosulu remane parasitu, fara grige si fara lécuri, este espusu mortiei sigure. Intr'unu tempu, cându tóta lumea din giurulu nostru lucra pentru inavutirea materiale si spirituale, chiaru si pentru poporul de josu, noi, cari stámu pe locu, nu putemu decâtu sa perdemu in proportiunea in care castiga altii. Acest'a este unu adeveru matematicu si neresturnabilu. Transitiunea, asiá dara, trebuie sa o petrecemu lucrându alaturea cu altii din giurulu nostru. Atunci remanemu intr'o proportiune in carea si bunatátile traiului materialu si spiritualu le avemu de nu de totu, celu putienu, aprópe de egal. Atunci si influinti'a politica a poporului nostru cresce si elu, la casuri cum s'au intemplat in anii din urma, nu aru lasá sa-lu condamne la mórte commoditatea unor'a, cari aru voi sa tréca si de politici mari inaintea lumii si totu-deodata sa nu aiba de a face nimic'a.

Pre cum vedemu „trandavi'a“ poporului rusticu, nu este atátu a lui propria, ci mai multu a inteligentiei sele; se intielege cu unele esceptiuni, care totu mai facu cátu potu, numai suntu prea rari in poporul celu numerosu alu nostru.

Nimic'a nu asiu dorí mai multu decâtu cá junimea nóstra studiata, carea a intratu dejá in viétia, sa croiasca in solidum o directiune de felulu acest'a, o directiune a trudei si a muncei pentru poporu. Sa nu caute si ea cá multi din cari cunóscemu, cu totii, adeca deca vine in contactu cu poporul sa vina numai pentru ca cestu din urma sai tituleze cu: „Mari'a tá!“ sa-i stea cu pelari'a in mâna si, ceea ce e mai tristu decâtu tóte aceste, sa-lu exploateze pentru ai servi de pedestalu la radicarea unui'a séu altui'a la o avere materiala mare, in carea sa póta comodisá, dara numai comodisá, si nimic'a mai departe.

Cugetamu sa mai vorbescu si despre limba, dara o lasu, pre sém'a gramatistiloru nu sciu de astadata séu pentru totu deun'a. Póte ca va fi cea din urma. Atát'a inse totusi trebuie sa atingu, ca aru fi bine sa ne apropiámu toti românii prin mediulu pressei de un'a si aceeaasi limba si de un'a si aceeaasi scriere. Se nu pre latinisámu, ci pâna unde aflámu cuvinte românesce, in limb'a nóstra, si cuvinte straine, cari au primitu impamentenirea in tóte pártile romanime, sa ne folosimu de ele. Sa nu mergemu inse nici in estremulu celalaltu si sa cautámu anume tóte „bogoslivoile“ din cârtile cari ne aducu aminte decadinti'a limbei nóstre...

Raportu

despre motivele la proiectulu de lege despre fundulu regiu, si despre regularea universitátiei sasesci si despre averea universitátiei si a asiá numiteloru siette judetie.

Proiectulu de fatia (publicatu in fói'a nóstra) are dóne scopuri, unulu este: statorirea modalitátiei la regularea fundului reg.; alu doilea e: regularea universitátiei sasesci, precum si a relatiunilor de avere ale universitátiei sasesci si ale asiá numiteloru siette judetie.

Realizarea primulu scopu se bazeza pre cei doi paragrafi dintáu ai proiectulu de lege, pre cari credu ca e de lipsa sa-i motivezu in deosebi fiindu obiectulu insemnatu.

In Transilvani'a au esistatu pâna la anul 1848 trei natiuni politice si adeca cea unguresca, secuiesca si sasésca si fia-care dintre aceste natiuni avea teritoriulu seu deosebitu; teritoriulu ungurescu, secuiescu, si

fundulu regiu. Fia-care dintre natiunile amintite avé prerogativele (privilegiile) ei deosebite si pre teritoriulu fia-carei dintre aceste natiuni a esistatu in mesura mai mare céu mai mica altu dreptu publicu si privatu.

Deosebirile aceste s'au stersu dejá prin articolulu de lege I: 1848 (din Clusiu) in principiu si mai chiaru s'au statoritu acest'a prin § 1 art. de lege XLIII: 1868 pronunsiandu-se prin acest'a, ca impartirea teritoriale statorita dupa natiunile ce au esistatu in Transilvani'a pâna inainte de 1848 si prerogativele ce suntu legate de aceea sunt sterse. De vreme ce deosebirile in administratiunea interna a fundului regiu, si in celelalte párti ale tiei erá fôrte considerabile, ministeriulu fú indrumatu prin §§ 10 si 11 din articolulu de lege amintitu sa substérna dietei unu proiectu de lege despre regularea fundului regiu si a universitátiei sasesci, si s'a imputernicitu, cá pâna atunci sa dispuna in modu provisoriu conformu principiiloru exprimate in legea amintita relativu la organizatiunea interna si administratiunea interna a municipieloru din fundulu reg. De asemenea este esprimatu in § 88 art. de lege XLII: 1870, ca de regularea fundului regiu va dispune o lege separata.

Erá deci o datorintia a ministeriulu impusa prin lege, cá sa substérna dietei unu proiectu de lege despre regularea fundului regiu. Eu substerneamu inse unu proiectu de lege despre regularea fundului regiu chiaru si deca nu me deobligá mai multe dispuetiuni consunatórie a unoru legi singuratece, pentru ca teritoriale fundului regiu intregu fiindu fôrte neregulate si despartite deolalta nu potu formá unu municipiu — din punctu de vedere alu organizatiunei corespundetórie, — cele 11 municipii isolate de astadi ale fundului regiu nu se potu lasá cá municipie neater-nate in esistinti'a loru teritoriale de acum, dar' nu se póte nici aceea cá cele 11 municipie ale fundului regiu, esistandu separat, sa formeze inca unu necsu politicu de rang mai inaltu si sub presiudu comitelui sasescu, cá adunare generale a reprezentantiloru din fundulu regiu, sa existe cá unu statutu in statu; cu deosebire cea din urma nu se póte acceptá din punctu de vedere alu administratiunei si alu interesulu de statutu.

In paragrafulu primu se póte vedé apriatu directiunea proiectulu de fatia relativu la intrebarea, sa vina teritoriulu fundului regiu, dupa ce starea lui separata s'a sistatu, la arondarea municipieloru ce va urmá, sub acele puncte de vedere, cá teritoriale municipieloru ce lu impresóra si sa incete diversitátile ce esistau inca relativu la administratiune.

Observezu inca aici, ca proiectulu de lege despre regularea teritoriale, care si asiá va trebui sa se inactiveze de odata cu proiectulu de fatia, va dispune de averea separata, folosita spre scopurile administratiunei si de venitele municipieloru singuratece conservandu-se in modu perfectu dreptulu de proprietate.

In § 2 amu voitu sa corespundu pietátiei pentru numirile istorice.

Si acum trecu la deslusirea scopulu alu doilea ce urmaresce proiectulu de lege.

Universitatea natiunei sasesci, respective adunare generale a universitátiei natiunei sasesci, avea in tempulu vechiu trei cercuri de activitate separate:

I. Universitatea natiunei sasesci, cá un'a dintre natiunile politice ce esistara in Transilvani'a, au eserciatu pre terenulu administratiunei si alu justitiei acelu dreptu statutariu, cu care erá investita; ea puté privighiá

cá prerogativele natiunali sa se sustiena intacte, si

2. adunarea generale erá custodele constitutiunei intregi;

3. ea dispunea de averea natiunei.

Dupa ce prin articuli de lege (din Clusiu) amintiti mai susu I: 1848 si XLIII: 1868 s'a pronunsiatu in principiu sistarea prerogativelu de cari se bucurá natiunile politice separate, precum si a teritorielloru natiunali, se intielege de sine, ca adunările natiunali cu dreptu politicu si administrativu ale natiunei sasesci, care in tempurile trecute mai de multe ori uitându-si chiamarea au trecut departe preste competinti'a ei, nu potú sa mai existe.

Ce s'atinge de cerculu de activitate justitalu alu universitátiei natiunei sasesci, legile au dispusu dejá in privinti'a acest'a facendu justiti'a in fundulu regiu conforma cu a celorlalte párti ale tiei. In acestu respectu a incetatu competinti'a universitátiei; dreptu aceea din sfer'a de activitate de mai nainte a universitátiei n'a remasu altu ce-va, decâtu dispuetiunea despre averea fôrte considerabila a natiunei sasesci si control'a despre folosirea averei conformu destinatiunei.

Acestu dreptu trebuie sa-lu aiba universitatea natiunei sasesci si in viitoriu, deca nu vremu sa ne espunemu imputárei drepte, ca statulu dispune in modu arbitrariu de averea privata a singurateciloru si a tiensturiloru. Pre basea acestei intielegeri s'a nascutu partea acea din proiectulu de lege, care se referesce la universitatea natiunei, precum si la averea universitátiei sasesci si a celor 7 judetie.

In §§ 3—7 e statoritu cerculu de activitate alu universitátiei, mai departe, ca averea universitátiei se folosesce numai spre scopuri culturali, ca dreptulu de proprietate relativu la averea universitátiei se sustiene nemodificatu, ca venitele universitátiei sunt a se folosi pentru binele intregu locuitorimu, fara deosebire de religiune si limba, si ca adunare generala a universitátiei natiunei sasesci dispune. § 8 determina compunerea adunárei generali. Presidentulu ei va fi in viitoriu nu comitele sasescu, cáci acestu oficiu incétu in proiectulu de lege care va trebui sa se creeze despre regularea fundului reg., ci comitele supremu alu comitatulu Sabiiu, care dignitate la inceputu si asiá coincide cu a comitelui sasescu.

Vice-presedinte si va alege adunare generala singura, notariulu ei va fi secretariulu stabili alu universitátiei. Ce privesce numerulu membriloru universitátiei, inainte de 1848 fia-care municipiu erá reprezentatu prin 2 deputati; numerulu totalu erá deci 22, cu presidentulu 23. Dupa instrutiunea ministeriale provisorica emisa la imputernicirea dietei in anul 1869 adunare generala constá afara de presidentulu din 44 membri; scaunulu Sabiiului si districtulu Brasiovului tramiteau la olalta 6 reprezentanti, celelalte 9 municipie câte 2, la olalta 18. Afara de acest'a tramiteau cetátile Sabiiu si Brasiovu câte 3 reprezentanti, la olalta 6; Sighisiór'a, Mediasiu, Bistriti'a, Oresti'a si Sebsiu câte 2, la olalta 10 reprezentanti; Cincu mare, Rupea, Mercurea, Nocrichiulu câte 1, la olalta 4. De vreme ce inse numerulu acest'a se aretá prin esperiintia prea mare, proiectulu de fatia, merge aprópe la numerulu dinainte de 1848, fiinduca elu recomanda sa se statorésca afara de presidentulu si notariulu unu numeru de 20 membri.

Dupa § 9. membri ordinari generali se alegu pre viitoriu pre 3 ani, pentru ca erá de prisosu a se mai sustiené dispuetiunea din 1869, dupa carea, tienendu-se in fia-care anu celu

putienu o adunare generala, se alegea in fia-care casu si reprezentantii de nou. §§ 10—14 cuprindu dispositiuni relativu la adunare generala. § 15 reguléza biroulu centralu alu universitátiei. § 16 cuprinde dispositiuni transitorie. §§ 17—19 dispunu de averea celor siette judetie. Relativu la acesti paragrafi mai observezu inca, ca asiá numitele siette judetie sunt cele 7 municipie mame ale fundului regiu, a cároru universitate posedé ore-care avere, cu o destinatiune asemenea celei ce o are averea universitátiei sasesci. Cá o dovéda de relatiuni complicate e impregiurarea, ca averea celor siette judetie are acum dupa o pracsá legale de o suta de ani universitatea de 8 si nu de 7 municipie si dintre cele 11 municipie ale fundului regiu nu au parte la ea de dreptu numai trei, adeca Brasiovului si districtulu seu, Bistriti'a si districtulu, cetatea si scaunulu Mediasiu. Dreptu aceea a trebuitu sa se dispuna in deosebi de averea celor 7 judetie; dispositiunile din paragrafi amintiti sunt in inse, credu eu, destulu de chiari pentru a face de prisosu o motivare mai detaiata. Relativu la § 20 asi observá inca, ca a fostu mai corespundetoriu a insarciná cu otarirea tempulu cându sa se inactiveze acest'a lege pre ministerulu de interne, pentru ca inactivarea ei stá in necsu nedespartiveru cu alte reforme administrative ce nu suntu inca create.

Budapest'a, 23 Febr. 1876.

Colom. T i s z a,
ministru de interne.

Varietáti.

Nrulu trecutú s'a intar-diati cu dóne zile din caus'a circulariulu ce a aparutu in fruntea acelu nr.

* * * „Gartenlaube“ este oprita si in Austri'a si in Ungari'a.

Nr. 28—1886.

Concursu.

Pentru ocuparea vacantei parochii a Vi-draseului, din protopresbiteratulu Ternavei inf., in urm'a otaririi Prévenerabilulu Consistoriu archidiececanu de sub nr. 700—1873 se escrie cu acest'a a III-a óra concursu cu terminulu pâna la 28 Martiu a. c.

Emulimintele sunt:

1. Portiunea canonica de 16 Jugere 1116⁰ aratori si cositura.
2. O di de lucru cu palm'a (claca) dela 58 familii.
3. Dela 58 familii câte o ferdela cucuru-zu cu grauntiu.
4. Stola usata de pâna acum.
5. Casa parochiale cu 3 incaperi.
6. Usufructulu cintirimulu vechiu pe care este cas'a parochiale.

Doritorii de a ocupá acestu postu preotiescu sunt pofiti a tramite concursele sele bine instruate, in sensulu stat. org. subscrisulu pâna la terminulu de alegere presiptu in 28 Martiu a. c.

Cu intielegerea comit. parochialu.

Deagu 12 Februaru 1876.

Daniilu de Tamasu,
adm. prot.

2—3

Edictu.

Georgiu Lazaru din Feldiór'a de religiunea gr. or. carele a parasitu pre legiuit'a sea socia Mari'a Calbazu dela Martie 1865, si astadi nu se scia unde se afla, se citeza prin acest'a a se infatiosá la subsemnatulu foru matrimoniale, cáci de nu se va infatiosá in restempu de unu anu si o di dela datulu de fatia se va petractá actiunea muierii sele si in absentia lui.

Brssiovu in 17 Ianuariu 1876.

Scaunulu protop. gr. or. alu trac-tului II alu Brasiovului.

Ioanu Petricu,
protopresbiteru.

(2—3)